

Franco-Spanien tio år

För tio år sedan kapitulerade Madrid för Franco, och därmed beseglades den reaktionära upprorsrörelsens seger i Spanien. Denna seger vanns med de mest gemena och brutala metoder, och dess konsekvens blev en despoti vars hårdhet har en motsvarighet blott i de kommunistiska regimerna.

Innebörderna av Francos uppror har för en stor del av den svenska allmänheten dolts genom den konservativa presspropaganda som från början skildrade aktionen mot den spanska demokratin med förståelse eller sympati. Ett par grundläggande fakta bör därför bringas i erinran. Den regering mot vilken general Franco revolterade i juli 1936 var inte extremt radikal, ej heller företrädde den några diktaturtendenser. Den bildades efter vänsterns knappa seger några månader tidigare och var sammansatt uteslutande av moderata, på en successiv och måttlig reformverksamhet inriktade politiker. Ingen enda socialist satt i ministären; om kommunistiskt inflytande var inte tal. Först under inbördeskriget inträdde en radikaliserings, som kunde göra det rimligt att tala om en strid mellan extremister. Då Franco utmålades som Spaniens räddare från kommunismen var detta än mer orimligt än då Hitler och Mussolini sex respektive sju år tidigare tillerkänts samma heders titel för Tysklands och Italiens del. Ej heller kunde de oroligheter som förekom i Spanien under våren och försommaren 1936 anföras som motiv för Francos uppror. Dessa oroligheter, som måttlöst överdrevs i propagandasyfte, borde tvärtom ha lett en anständig konservatism till lojalitet mot regeringen. Intet är tydligare än att Franco var organ för grupper som sveitsades samman av rent reaktionära syften: främst präster och godsägare, med ett antal unga nationalistiska intellektuella prydnad och miljöner fattiga och okunniga jordbrukare som kvantitativt underlag.

Men Franco var organ inte blott för den inre utan också för den yttre reaktionen. Han segrade med hjälp av marockanska legotrupper, italienska "frivilliga" och tyska flygare. Ledaren av den s. k. nationella rörelsen var i själva verket ett

redskap för den internationella fascismen. Att den spanska upprorsrörelsen hade denna karaktär beslöjades i viss mån därav att även regeringssidan fick stöd utifrån under senare skeden av inbördeskriget; från Ryssland kom organiserad hjälp sedan regeringen blivit kommunistiskt orienterad. Det står emellertid utom varje tvivel att de italienska och tyska aktionerna — hänsynslöst fullföljda trots den officiella noninterventionspolitikerna — blev avgörande för krigets utgång. Franco blev härskare med Mussolinis och Hitlers nåde, arvtagare till de diktatorer som det andra världskriget rörde bort.

Att Franco sitter kvar som ensam fascistisk diktator beror på att han övergav sina bundsförvanter och skickligt utnyttjade mellanställningen under kriget. Gång på gång såg det ut som om de tyska trupperna skulle få marschera genom Spanien för att fullborda erövringen av Medelhavsområdet. Men Franco lyckades bevara ett slags neutralitet; då krigslyckan svängde, svängde han med den och kunde få komplimanger från Churchill, liksom tidigare från Hitler.

I övrigt har Francos regim blivit vad man kunde vänta sig: en polisstat med stora privilegier för katolicismen, sträng social hierarki och total likvidering av all medborgerlig frihet. De hänsynslösa metoder som säkrar de härskandes ställning har nyligen sakkunnigt skildrats av en katolsk publicist, E. J. Hughes, vars objektivitet inte kan betvivlas — de metoder med vilka makten vanns har likaså bäst skildrats av en katolsk skriftställare, ingen mindre än Georges Bernanos. Bortåt tvåhundra tusen politiska fångar beräknades ännu för omkring ett år sedan sitta i Francos fångelser; godtycket och grymheterna tycks inte stå den ryska regimens långt efter.

Demokratiernas förhållande till denna kvarleva från fascismens glansperiod har ofta diskuterats under senare år, särskilt i England och USA. Att tvinga Franco att ge sig av är, även enligt många ivriga demokraters uppfattning, meningslöst, ty resultatet skulle bli ett nytt inbördeskrig och en ny diktatur; motsätt-

ningarna inom det spanska folket har just genom Francos uppträdande blivit så stora att en fredlig folkstyrelse är otänkbar. De maktpolitiska hänsyn som betingas av det skärpta förhållandet till Ryssland har också bidragit att stärka Francos internationella position. Man må dock hoppas att Västern inte skall behöva godta Franco som hjälpare därför att den kommunistiska despotin blivit farligare än den fascistiska — det vore att smutsa ned demokratiernas gemenskap.

mar 8 d. 1 ul.
3 k. 1 m